

Geliş Tarihi / Received Date
06.10. 2022Kabul Tarihi / Accepted Date
22.01. 2023

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Çocuk Nosyonu

The Notion of Child in International Relations Discipline

Fatma SARIASLAN¹

Öz

Çocuk Çalışmaları (*Childhood Studies*) bir dizi akademik disiplinde görece olarak kendine yer bulmuş olmasına rağmen, uluslararası ilişkiler disiplini açısından durum biraz daha farklıdır. Uluslararası ilişkiler disiplini bağlamında çocukluk ve çocuklara ilişkin analizlerin oldukça sınırlı olduğu; çocuğun uluslararası sistemdeki rolü ya da failliğinin genellikle göz ardı edildiği görülmektedir. Öte yandan çocukların evrensel insan haklarına ilişkin siyasi tartışma bağlamında ciddi anlamda önem verilen aktörler olarak öne çıktıkları ve merkezi bir konumda oldukları ileri sürülebilir. Ancak her ne kadar uluslararası örgütler nezdindeki kodifikasyon çalışmalarıyla uluslararası çocuk hakları rejimi giderek artan biçimde gelişme gösterse de, bu rejimin çocukları yalnızca pasif 'kurbanlar' olarak gören yaklaşımının, çocuklara ihtiyaç duydukları şekilde ve etkin bir biçimde yardım edebileceği belirsizdir. Bununla birlikte, uluslararası ilişkiler disiplininin geleneksel devlet merkezli yaklaşımlarında daha önce büyük ölçüde ihmal edilen çocukların failliği meselesinin -diğer disiplinlere kıyasla geç olsa- giderek daha fazla öne çıkmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu itibarla çalışma, uluslararası ilişkiler disiplinine çocuğun aktör olarak dâhil edilmesinin elzem olduğunu ileri süren bir anlayışla, uluslararası ilişkiler disiplininin çocuk ve çocukluk bağlamındaki bakış açısının ne yönde ve nasıl geliştiğini ele almaktadır. Bu bağlamda öncelikle çocukluğun sosyal inşasına ilişkin literatürdeki gelişmeye ve sonra da uluslararası ilişkiler disiplininde özellikle savaş ve çatışma bağlamında çocuk ve çocukluk nosyonuna ilişkin çalışmaların kapsamına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, uluslararası ilişkiler, savaş, çatışma, aktör.

Abstract

Although Childhood Studies has found its place in several academic disciplines, the situation is somewhat different for international relations. In the international relations discipline, the analyses of childhood and children are limited, and the role or agency of the child in the international system is often ignored. On the other hand, children stand out as actors that are given profound importance in the context of the political debate on universal human rights and occupy a central position. Nevertheless, although the international children's rights

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler, İstanbul/TÜRKİYE, E-mail: fatma.sariaslan@medeniyet.edu.tr , ORCID ID: 0000-0002-9295-6477

regime is gradually developing with codification efforts by international organizations, it is unclear whether this regime's approach, which sees children only as passive 'victims,' can effectively help children as they need. However, it is observed that the issue of children's agency, which was primarily neglected before in the traditional state-centered approaches of the discipline of international relations, is increasingly coming to the fore, albeit late compared to other disciplines. In this respect, the study deals with the direction and how the perspective of the international relations discipline in the context of child and childhood develops, with an understanding that it is essential to include the child as an actor in the discipline of international relations. In this context, it primarily focuses on the development in the literature on the social construction of childhood and then on the scope of studies on the notion of child and childhood in the discipline of international relations, especially in the context of war and conflict.

Keywords: Child, international relations, war, conflict, actor.

Giriş

1976 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda alınan kararlarla 1979 yılının Uluslararası Çocuk Yılı ilan edilmesinden² bu yana, çocuk haklarının korunması ve savunulması konusu uluslararası alanda giderek zemin kazanmıştır (Knutsen, 2017: 2). BM Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin³ (UNCRC-The UN Convention on the Rights of the Child) 2 Eylül 1990'de yürürlüğe girmesinden bu yana ise, çocuk ve özellikle çocuk hakları konusu politika alanına daha açık bir şekilde girmiştir. Kapsamlı bir belge olan UNCRC, uluslararası hukuka göre her çocuğun korunması gereken bazı temel haklara sahip olduğunu kabul ederken, imzacılarını çocukların hayatlarını iyileştirmeye teşvik etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, uluslararası çocuk haklarının korunmasında yaşanan söz konusu gelişmelerin uluslararası arenada iyimser bir tablo sunduğu ve çocukların evrensel insan haklarına ilişkin siyasi tartışmaların merkezinde konumlandıkları ileri sürülebilir. Ancak, gerek bu merkezi konuma gerekse çocuk ve çocukluğa dair psikoloji, sosyal antropoloji ve sosyoloji gibi sosyal bilimlerin diğer alanlarında gelişen literatüre rağmen, uluslararası bir süje olarak çocuğun rolünün ana akım uluslararası ilişkiler literatüründe yeterince ele alınmadığı gözlemlenmektedir.

Her ne kadar uluslararası kuruluşlardaki, ülkelerin büyükelçiliklerindeki ve ulusal parlamentolardaki siyaset forumlarından uzak olsalar da; 'işçi', 'savaşçı', 'mülteci' ve 'tüketici' olarak çocuklar, küresel siyasette sanıldığından daha fazla görünür durumdadırlar. Buna rağmen uluslararası ilişkiler disiplini bağlamında çocuklara ilişkin analizlerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle de yetişkin merkezli ve erkek egemen ana akım uluslararası ilişkiler disiplini, daha ziyade yukarıda zikredilen

² BM'nin bir yılı özel bir sorun yılı ilan etmesi ve bu yılda dünya kamuoyunun dikkatini o konuya çekmesi bir gelenek haline almıştır. BM Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1959'da kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisi'nin yirminci yılı olan 1979'da da Uluslararası Çocuk Yılı ilan edilmiştir.

³ Sözleşme, en fazla sayıda ülke (196) tarafından imzalanan ve en kısa zamanda yürürlüğe giren uluslararası belge niteliğini taşımaktadır. Güney Sudan Haziran 2015'te Sözleşmeyi onaylayarak taraf olmuştur. Somali ise, Mayıs 2002'de düzenlenen BM Çocuklara İlişkin Genel Kurul Özel Oturumu sırasında Sözleşme'yi imzalamış ve o tarihte onaylamayı taahhüt etmiş olmasına rağmen ancak Ekim 2015'te onaylamıştır. Sözleşmeyi hâlâ onaylamayan tek ülke Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'dir. Nitekim Sözleşme ABD tarafından 16 Şubat 1995'te imzalanmış ancak o tarihten günümüze hiçbir şekilde Senato'nun onayına sunulmamıştır. ABD'nin sözleşmeyi onaylamamasının temel gerekçelerinden biri Amerikan egemenliğine uluslararası kurumlar tarafından müdahale edilebileceği kaygısıdır. Bir diğer gerekçe ise Sözleşme'nin ebeveynlerin çocuklarını kendi inançları doğrultusunda yetiştirme haklarını ihlal ettiği iddialarına dayanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Yaman, 2022).

Çocukluk konusuna ilişkin bu ilgi artışı ve araştırmalarda çocuklara ilişkin kapsayıcı anlayış, sosyal bilimlerdeki benzer gelişmelere kıyasla uluslararası ilişkileri çok geç etkilemiştir. Nitekim güç, egemenlik ve güvenlikle ilgili ‘merkezi’ uluslararası ilişkiler tartışmalarında çocuklar hâlâ marjinal ve ‘ihmal edilebilir’ konumlarını sürdürmektedirler. Bir başka deyişle uluslararası ilişkiler disiplininin çocukluk konusuyla ilgili görece sessizliği uzun bir süre devam etmiştir. Ancak tam bu noktada, doğrudan uluslararası ilişkiler disiplini içerisinden olmasa da, muhtelif sosyal bilimcilerin çocukların uluslararası ilişkiler disiplini açısından konumlarının önemine ilgiyi artıran ve bu alanda potansiyel analizleri içeren çalışmalarını zikretmek gerekmektedir. Nitekim silahlı çatışmalarda çocuk sivillerin korunmasıyla ilgili çok sayıda uluslararası hukuki düzenleme olmasına rağmen, dünyadaki reel durumun vahameti bu konudaki yayınların öne çıkmasını anlaşılır kılmaktadır. Bu kapsamda çocuk askerler hakkında tarihçi (Marten, 1998; Marten 2018; Marten, 2019), uluslararası hukukçu (Cohn ve Goodwin-Gill, 1994; Happold, 2005) ve antropologların çalışmaları (Rosen, 2005; Rosen, 2007; Hart, 2006) ile silahlı çatışmalardaki çocuk sivillerin uluslararası hukukî konumu hakkındaki çalışmalar (Kuper, 1997) ilk olarak akla gelmektedir. Aynı zamanda psikologların da çatışma durumlarındaki çocuklar hakkında (Morris, 1973) ve siyasi şiddetin çocuklar üzerindeki etkisi hakkında (Cairns, 1996) önemli çalışmalara imza attıkları görülmektedir.

Uluslararası İlişkiler ve Çocuk

Uluslararası ilişkiler disiplinde, geleneksel teoriler olarak nitelenen devlet merkezli ana akım yaklaşımlardan eleştirel yaklaşımlara ve post-modern yaklaşımlara kadar hiçbir uluslararası ilişkiler teorisinin, çocuklara ve/veya çocukluğa aktörler olarak özel bir atıfta bulunmadığı dikkat çekmektedir. Başat aktör olarak devleti gören realist teorisinin çocuğa atfedilecek aktör konumu açısından umut verici olması zaten beklenemezdi (Watson, 2006: 244-245). Öte yandan uluslararası ilişkiler gibi ana akım Güvenlik Çalışmaları da bariz bir biçimde, ya devletin güvenliğinin içeridekilerin güvenliğine eşit olduğu ya da devletin güvenliğinin içindekilerin güvenliği için bir önkoşul olduğu varsayımıyla hareket ederek çocuğa ve çocukluğa nispeten kayıtsız kalmıştır (Beier, 2015: 2). Her ne kadar piyasanın dinamiklerinde önemli bir aktör olarak bireye vurgu yapsa da- yalnızca yetişkinlerin rasyonel, bağımsız kararlar alabildiğini varsayan liberal teorisinin de bu konudaki yaklaşımı realist teoriden farklı değildir. Bu iki ana akım teorisinin yanı sıra yapısalcı yaklaşımın da bu konudaki duruşunun benzer şekilde belirsiz olduğunu ileri süren Alison M.S. Watson, Marx’ın sömürücü işgücü ilişkisinin bir örneği olarak çocuk işçiliği konusundaki endişelerine rağmen, Marksist analizde sınıfa yapılan vurgunun, bizzat aktörler olarak çocukların etkisini inkâr ettiğine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, Kuzey-Güney ayrımına odaklanan daha sonraki yapısal analizler de bu konuda bir açılım getirmemektedir. Watson’a göre çocukların, içinde yaşadıkları ekonomik koşullara bağlı olarak farklı sorunlarla karşı karşıya oldukları açık bir gerçektir, ancak varlıklı ya da yoksul olarak sınıflandırılmanın çocukların uluslararası politik arenada nasıl algılandıklarını muhakkak etkileyeceği söylenemez (Watson, 2006: 244-245). Watson için ana akım uluslararası ilişkiler söyleminde potansiyel bir bilgi alanı olarak çocuklara odaklanmak, uluslararası sistemdeki güç kavramına ve bunun akademik analizlerde yansıtılma şekline meydan okuma anlamına gelmektedir. Bu ana akım söylem, çocuk ya da kadın gibi uluslararası sistemdeki ‘susturulmuş’ ya da ‘sessiz’ olan aktörler yerine baskın aktörlere odaklandığı için açıklayıcılığı da sınırlıdır (Watson, 2006: 245).

Uluslararası ilişkiler teorisindeki hâkim söylemlere karşı geliştirilen eleştirel ve post-modern söylemler dahi, çocukluğu 'tarihsel olarak inşa edilmiş mitler' bağlamında ele almakta ve çocukluğu tam da böyle bir sosyal inşa olarak betimlemektedirler (Boucher, 1998: 380). Feminist uluslararası ilişkiler araştırmacılarının çalışmaları sayesinde kadınlar literatürün daha belirgin bir parçası haline gelmiş olsa da, 'kadınlar-ve-çocuklar' (*womenandchildren*)⁶ kategorisi altında gruplandırılmadıkça, çocuklar genellikle kapsam dışında kalmışlardır.

Özetle, uluslararası sistem söz konusu olduğunda, çocukların gerek temsil etme (ve edilme) yetkilerinin olmadığı gerekse sınırlı olduğu konusunda disiplinlerdeki tüm yaklaşımlar arasında temel bir uzlaşma var gibi görünmektedir. Bununla birlikte, tüm sınırlılıklarına rağmen çocukluk nosyonunun uluslararası ilişkiler disiplini içinde bir yer edinmesi -tarihsel olarak diğer disiplinlerden bir nebze geç de olsa- söz konusu olabilmektedir. Bu durum özellikle de uluslararası ilişkiler disiplininin bazı ilgi alanları nedeniyle "kaçınılmaz olarak" gerçekleşmiştir. Özellikle geleneksel çalışmalardan savaş ve çatışma bu anlamda başı çekmiştir.

Çocuk ve Silahlı Çatışma: Çocuk Askerler

Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde, çocukların uluslararası sistemdeki konumunun sağlıklı bir biçimde analiz edebilmesinin en iyi yolunun, çatışma sırasında ve sonrasında çocukların konumuna (genellikle savaş 'kurbanı' olarak) odaklanmak olduğunu düşünen araştırmacılar öne çıkmaktadır. Hatta geniş bir sosyo-politik bağlamdan bağımsız ayrı bir kategori veya tematik bir 'konu' olarak "Çocuk ve Silahlı Çatışma" (*Children And Armed Conflict - CAAC*) konusunun tartışıldığı gözlemlenmektedir (Jacob, 2015: 24). Dünyanın pek çok bölgesinde milyonlarca çocuğun çatışmalara ve çatışmaların ortaya çıkardığı vahşete tanık olmaya zorlanmakla kalmayıp, aynı zamanda aktif katılımcılar olarak çatışmalara çekildiği düşünüldüğünde Çocuk ve Silahlı Çatışma konusundaki çalışmaların kaçınılmaz olarak literatürde ayrı bir kategori olarak konumlanması anlamlıdır. Gerçekten de yüz binlerce hatta milyonlarca çocuk, dünya çapındaki çatışmalarda silahlı kuvvetler ve silahlı gruplarla bir şekilde ilişkilidir. Çatışma bölgelerindeki çocuklar, cinsiyet ayrımı olmaksızın, doğrudan aktif mücadeleden mayın döşemeye, casusluğa ya da yemek pişirme veya hamallık gibi ikincil görevlere kadar çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Kız çocuklarının ise sıklıkla ve maalesef cinsel amaçlarla kullanılmaları söz konusu olmaktadır. Bu durum, insani olmayışı yönüyle ayrı bir tartışma konusu olmakla birlikte, uluslararası ilişkiler disiplininin de kayıtsız kalamadığı birer argümanlar silsilesi oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, çocukların yukarıda zikredildiği şekilde işe alınmaları ve kullanılmaları onların haklarını ihlal etmekte ve onlara fiziksel, gelişimsel, duygusal, zihinsel ve ruhsal zararlar vermektedir; ancak bu zararların boyutu ve mahiyetinin yanı sıra durumun bizzat kendisi bir uluslararası sorun olarak kaşımızda durmaktadır.

⁶ Feminist teorisyen Cynthia H. Enloe, "kadınlar-ve-çocuklar" terimini tek bir birleşik kavram olarak türeterek, kadın ve çocukların savunmasızlık ortak parantezindeki konumlarına atıfta bulunmuştur. Herhangi bir savaş veya çatışma ortamında savaşçının imajı erkekse, savaşta sivil de genellikle kadın ve çocuklardır. Bu bağlamda, erkeklerin doğaları gereği şiddet kapasitesine sahip oldukları varsayımının yaygınlığına dikkat çeken Enloe, kadınlar ve çocukların savunmasızlık ortak parantezinde buluştuklarını ifade etmiş ve bunu "kadınlar-ve-çocuklar" terimini geliştirerek tartışmıştır. Bkz. (Enloe, 1990).

Uluslararası ilişkiler disiplininde silahlı çatışma bağlamında özellikle çocuk askerlerle ilgili çalışmaların öne çıktığı görülmektedir.⁷ Modern savaş konusunda uluslararası alanda tanınan uzman Singer'ın *Children at War* adlı çalışması, çocukların asker olarak artan ve küresel kullanımını inceleyen ilk kapsamlı kitap olarak öne çıkmaktadır. Her ne kadar Antik Yunan'daki sapanlılardan modern İngiliz ordusunun 'küçük askerleri'ne (*junior soldiers*) kadar, çocuklar çok eski zamanlardan beri savaşın standart karakterleri (*stock characters*) olsalar da (Lazenby, 1989: 63), teknolojinin günümüz silahlarını daha küçük ve daha hafif hale getirmesiyle çocukların bu silahları taşımalarını ve kullanmasını kolaylaştırdığına dikkat çekilmektedir (Singer, 2006). Bir başka çalışma, 1991-2001 yılları arasında yıkıcı bir iç savaş yaşanan Sierra Leone örneği üzerinden, çocuk askerlerin şiddet ve silahlı çatışma dünyasına nasıl adım attıklarını ve savaş sonrasında hayatlarını ve benlik kavramlarını yeniden oluşturmaya çalışırken karşılaştıkları zorlukları ele alan *Child Soldiers: Sierra Leone's Revolutionary United Front* adlı çalışmadır (Denov, 2010). Bunların yanı sıra çocuk askerler üzerine yapılan diğer çalışmalar da (Thomson, 1999; De Berry, 2001; Drumbl, 2012 ve Fisher, 2013) da dikkate değerdir.

Öte yandan çatışma konusundaki çalışmalara daha ziyade uluslararası ilişkiler disiplinindeki realist geleneğin hakim olduğu bilinmekle birlikte, çocukluk çalışmaları ve uluslararası ilişkiler bağlamına özellikle "insani güvenlik" (*human security*) kavramsallaştırmasını devlet merkezli yaklaşımlardan ayırarak geleneksel uluslararası ilişkiler yaklaşımlarının sınırlarını aşan ve çocukları içerecek şekilde daha kapsamlı bir analitik çerçeve sunan çalışmalar da mevcuttur (Wagnsson vd., 2010). Örneğin, Asya ülkelerindeki silahlı çatışmaların çocuk güvenliği üzerindeki etkilerinin incelendiği bir çalışmada Cecilia Jacob, "insani güvenlik" (*human security*) literatürünün merkezi kavramları olarak güvenlik (*security*) ve kalkınma (*development*) arasındaki boşluğun politik olduğuna dikkat çekmekte ve çocukların korunması meselesinin bu iki baskın politika çerçevesi tarafından kolayca atlanabileceğini ileri sürmektedir (Jacob, 2014: 4). Dünyada milyonlarca insanın iç savaşın gündelik hayatın bir parçası olduğu gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı; yiyecekleri, giyecekleri ve hatta aileleri olmayan bazı çocukların hayatta kalmanın tek yolu olarak gönüllü askerliği "seçtikleri" göz önünde bulundurulduğunda Jacob'un argümanı dikkate değerdir. Literatüre kazandırdığı "koruma boşluğu" (*protection gap*) adlı dikkate değer kavramsallaştırmasıyla "silahlı çatışma ve çatışma sonrası yönetişimin daha geniş yapısal bağlamı tarafından yaşamları güvensiz hale getirilen çocukların insan haklarını koruyacak belirli aktörlerin, yapıların ve kurumların yokluğu"nu kastetmektedir (Jacob, 2014: 165).

Militarize edilen çocuklar konusundaki çalışmalar da yine bu bağlamda önemli açılımlar sağlamaktadır. Özellikle Helen Brocklehurst'ün çocukların politik söylem kaygısıyla ama reel olarak nasıl kullanıldıklarını ortaya koyduğu *Whose Afraid of Children? Children, Conflict and International Relations* adlı kitabı öne çıkmaktadır. Brocklehurst eserinde, Kuzey İrlanda, Nazi Almanyası, Mozambik ve Güney Afrika'da sistematik "millileştirme" ve "militarizasyon" süreçlerine tabi tutulan çocuklardan yola çıkarak, çocukların bir yandan apolitik olarak inşa edilirken bir yandan da sahip oldukları politik değerleri için -gerek söylem düzleminde gerekse de de pratikte- kullanıldıklarını ortaya

⁷ Şunu belirtmek gerek ki, 1980'lere kadar çocuk askerler pek ün kazanmamıştı. 1980'lerden itibaren öne çıkan öncül çalışmalarda ise çocuk askerlerin bugün olduğundan farklı bir coğrafya ve ırkla bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu yıllarda daha ziyade çocuk askerler sekiz yıl süren yıkıcı ve maliyetli İran-İrak Savaşı ile ilişkilendirilmişlerdir. Soğuk Savaş'ın sonunda Sahra altı Afrika'da başlayan savaşlarla birlikte bu coğrafya ile neredeyse eşanlamli hale gelmiştir. Bkz. (Olivier, 1995: 3).

koymaktadır (Brocklehurst, 2016). Söylem bağlamında literatürdeki belki de en çarpıcı çalışma Lorraine Macmillan'a aittir. Macmillan, çocuk askerlere dair söylemin Anglofon (İngilizce konuşan) ülkelerdeki sivil toplum ve medya aracılığıyla hegemonik olarak inşa edildiğini ve bu söylemin çocuk askerlerin kendilerine özgü endişelerinden ziyade, küresel Kuzey ve Güney arasındaki derin ayrımdan beslenen uluslararası düzenin devam ettirilmesi kaygısı taşıdığına dikkat çekmektedir. Ona göre, çocuk askerlere dair söylem 'çocuklarına karşı görev ve sorumluluklarını dikkate almayan bir toplumun başına gelecek olan hastalıklar olarak' kişisel ve özel alanla sınırlı bir biçimde şekillendirilmektedir. Bu bilinçli ve yanlış söylem Batı'nın uluslararası ilişkilerdeki sahip olduğu gücünü, sömürgeci inşalarla sürdürmek kaygısı taşımaktadır. Çocuk askerlerin inşasına dair modern söylemler, sömürgeci kavramsallaştırmalar ve düşünüş tarzı ile büyük bir uyum göstermektedir. Macmillan, bu türden bir söylem sayesinde Avrupalı olmayan ırkların 'ilkel ve mantıksız, savaşa, işkenceye ve yamyamlığa eğilimli' olarak tasvir edilmesi gibi sömürgeci anlayışların meşruiyet ve doğal bir nitelik kazanacak şekilde yeniden işlendiğine dikkat çekmektedir. Avrupa dışı kültürlerin 'geleneklere bağlı ve ilerlemeye karşıt' olarak kabul edildiği bu oryantalist söylemde az gelişmiş Güney'in, "aydınlanmış" ve "gelişmiş" dünyanın yani sömürgeci güçlerin "rehberliğine ihtiyaç duyan bir çocuk" olarak temsil edildiğini belirtmektedir (Macmillan, 2009).

Savaş Dönemlerinde Cinsel Şiddet Sonucu Doğan Çocuklar

Uluslararası ilişkiler disiplininin çocuk eksenli incelemelerinin bir diğer ağırlık merkezi ise savaşa aktif katılan çocukların yanı sıra savaştan mağdur olan çocuklardır. Savaşın hukukî meşruluğu ayrı bir tartışma konusu olsa da savaş, yapılaşmış biçimi olarak genelde şiddetin hem tüm varyasyonlarının belli ölçülerde hayata geçirildiği acımasız bir insan eylemidir. Savaş hukukuna ilişkin tüm uluslararası sözleşmelere rağmen savaşlarda cinsel şiddete sıklıkla rastlanmaktadır. Dolayısıyla savaş dönemlerinde cinsel şiddet sonucu doğan çocuklar gibi önemli bir sorun alanını mercek altına alan çalışmalar da yine bu kapsamda öne çıkmaktadır. Bu noktada, Charli Carpenter'ın savaş zamanındaki tecavülden doğan çocuklara ilişkin analizlerini içeren *Born of War: Protecting Children of Sexual Violence Survivors in Conflict Zones* adlı kitabını (Carpenter, 2007) zikretmek gerekmektedir. Carpenter, dünya çapındaki çatışma bölgelerinde savaş zamanı tecavüz ve cinsel sömürüden doğan çocukların insan haklarını incelediği söz konusu çalışmasında, bu çocukların çatışma bölgelerinde ayrımcılık, damgalanma ve bebek öldürme eylemleri ile karşı karşıya kaldığına ve bu çocukların özellikle savunmasız bir kategori oluşturduğuna işaret etmektedir. Carpenter *Forgetting Children Born of War: Setting the Human Rights Agenda in Bosnia and Beyond* adlı bir diğer kitabında (Carpenter, 2010) çatışma bölgelerinde cinsel şiddet ve sömürü sonucu doğan çocukları korumak için çalışan ulusötesi örgütler ağının uzun yıllar, bu savunmasız nüfusun ihtiyaçları konusunda tuhaf bir şekilde sessiz kaldığını eleştirerek, özellikle Bosna-Hersek örneğine odaklanmaktadır. Bu çatışma bölgesindeki hak iddiaları sonucunda oluşan patolojik durumun, savaş nedeniyle doğan çocukların tam olarak korunmasını engellediğini ortaya koymaktadır. Watson ise aynı konudaki *Children Born of Wartime Rape: Rights and Representations* başlıklı makalesinde, cinsel şiddet suçlarının mevcut uluslararası normlar içinde marjinalleştirildiğini vurgulayarak, Darfur örneğinden hareketle savaş zamanı doğan çocukların daha geniş haklar çerçevesine dahil edilme potansiyellerini analiz etmektedir (Watson, 2007). Benzer biçimde Myriam S. Denov da insanî güvenlik gündeminin savaşın ardından cinsel şiddet mağduru

kızların içinde bulunduğu kötü durumu -hem kavramsal hem de pratik olarak- ele alma kapasitesini Sierra Leone çatışması özelinde incelemektedir (Denov, 2006).

Çatışma Sonrası Barış İnşasında Çocuk: “Kurban”dan “Fail”e

Çatışma bağlamında bir diğer çalışma alanı da çatışma sonrası barış inşası sürecine ilişkin çocukların konumu hakkındadır. Çocukların barışın sürdürülebilirliği için önemli olduğu genel olarak kabul görmekle birlikte, gerek çatışma sürecine gerekse çatışma sonrası durumlarına ilişkin analizlerde çocuklar çoğu zaman ‘bahtsız kurbanlar’ olarak düşünülür (Huynh vd., 2015: 32). Uluslararası sistemde failliğe sahip aktörler olarak görülmeyen çocukların bu kısıtlı konumları, benzer bir biçimde çatışma sonrası süreçte ve ortamda da sürmektedir. Çocukların barış sürecinden dışlanmasına dair bu anlayış büyük ölçüde, çocukların failer olarak değil, kurbanlar olarak baskın bir şekilde inşa edilmiş olmalarıyla ilgilidir. İnsan hakları belgelerinde çocukların homojen bir kategori olarak ‘korunması gereken aktörler’ olarak nitelendirilmeleri ve bu bakış açısıyla inşa edilen bu türden bir çocukluk algısı, çatışma sonrası süreçte çocukların ironik bir biçimde dışlanmasını beraberinde getirmekte ve onları marjinalleştirmektedir. Bununla beraber, böylesine sınırlı bir algının çocukların uluslararası güvenlik sisteminde oynayabilecekleri roller açısından eksik ve hatta sorunlu olduğunu düşünen teorisyenler de bulunmaktadır. Bu görüşe sahip olanlar, çocukların ve gençlerin barış müzakerelerine ve barış inşası süreçlerine katılımının çatışma sonrası barış ve sosyal dönüşüm için çok önemli olduğunu düşünmektedirler. Şiddetin ‘kurbanları’ olarak görülen çocukları, bu sınırlı konumlarının ötesine taşımak ve karşılaştıkları şiddetten kurtulma sürecindeki eylem kapasitelerini anlamak noktasında bu türden çalışmalar ciddi önem taşımaktadır. Bu bağlamda barışın tesisinde ve aynı zamanda barışın sürdürülebilirliğinin sağlanmasında çocuklar ve gençlere aktif rol biçen çalışmalardan biri, savaş sonrası barışı inşa etme mücadelesinin temel bileşenleri olarak gençlik eylemlerini, algılarını ve ihtiyaçlarını Sierra Leone, Ruanda, Guatemala, Kolombiya, Angola, Kuzey İrlanda, Bosna ve İsrail-Filistin’deki saha araştırmalarına dayalı olarak ortaya koyan *Troublemakers or Peacemakers? Youth and Post-Accord Peacebuilding* adlı çalışmadır (McEvoy-Levy, 2006). Çalışmada ele alınan Kolombiya’daki Barış İçin Çocuk Hareketi (Children’s Movement for Peace) dikakte değer bir örnek olarak öne çıkmaktadır. Başlangıçta tek başlarına çalışan bir dizi gençle başlayan hareket, önemli bir toplumsal güce dönüşmüş ve barış sürecine katkıları Nobel Barış Ödülü adaylığıyla tescillenmiştir. Çocukların barışı inşa etme süreçlerinde sahip olabilecekleri potansiyelin farkında olan çalışmalardan bir diğeri ise Ilene Cohn’a aittir (Cohn, 1999). Bunların yanı sıra, Michael Wessells ve Carlinda Monteiro’nun Angola örneğine ilişkin çalışmaları (Wessells ve Monteiro, 2006) ve çatışmalardan orantısız bir şekilde etkilendikleri göz önüne alınarak çocukların barışın aktörleri olarak da merkezde konumlandırılmaları gerektiğini ileri süren Watson’un *Resilience is its own resistance: the place of children in post-conflict settlement* isimli makalesi (Watson, 2015) bu yönüyle de dikkate değerdir.

Çocuk ve Silahlı Çatışma Alanından Çocukları Uzak Tutmaya Yönelik Uluslararası Düzenlemeler

Çocuk kavramına uluslararası ilişkiler literatüründeki yetersiz ancak artan ilginin yanı sıra, çocukları savaşın ve silahlı çatışmaların etkilerinden korumaya yönelik uluslararası çabalarda da dikkate değer bir biçimde artış gözlemlenmektedir. Bu kapsamda 2000’li yılların başından itibaren uluslararası

örgütler düzeyindeki çalışmalar ve uluslararası hukuki düzenlemelerin arttığı gözlemlenmektedir. Çalışmanın başında da zikredilen 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk haklarını düzenleyen, çocuklar için evrensel ilkeleri ve normları tanımlayan kapsamlı bir sözleşmedir. Çocukların temel insan haklarını ve özgürlüklerini koruma altına alan bu sözleşmenin hükümlerinin güçlendirilmesine ve hükümleri ihlal edenlerin cezalandırılmasına katkıda bulunması amacıyla BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen ek protokoller çalışmamız bağlamında ayrıca önemlidir. Nitekim bu ek protokollerden birinin çocukların silahlı çatışmalara dâhil edilmesini kapsarken, diğerinin çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve pornografisi gibi çocuk haklarına yönelik en kötü ihlalleri içerdiği dikkat çekmektedir.

Çocukların silahlı çatışmalara dâhil edilmesine ilişkin ihlaller kapsamında, 2000 yılında BM Genel Kurulu, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusunda Ek İhtiyari Protokolü (OPAC) kabul etmiştir. Ek protokolün 2002 yılında yürürlüğe girmesi ve dünya devletlerinin çoğunluğu (138) tarafından onaylanmasıyla, on sekiz yaşın altındaki kişilerin herhangi bir şekilde askere alınması yasaklanarak, çocukların askeri kullanımına son verilmesi hususu hüküm altına alınmıştır.⁸ Yine bu kapsamda BM bünyesindeki raporlama çalışmalarında daha hassas içeriklere yer verilmesi de önemli gelişmelerden biri olmuştur. 2001 yılında, BM Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilen 1379 sayılı kararda, BM Genel Sekreterinden, çocuklar ve silahlı çatışmalar hakkındaki raporuna, Güvenlik Konseyi'nin gündemindeki meseleler kapsamında çocukları askere alan ve asker olarak kullanan çatışma taraflarını içeren ilave bir liste eklemesini talep edilmiştir.⁹ Buna ilaveten, Güvenlik Konseyi daha sonra aldığı üç farklı kararla Genel Sekreterden eklerinin kapsamını genişletmesini ve çocuklara yönelik muhtelif uygulamalardan (öldürme ve sakat bırakma, cinsel şiddet, okullara ve hastanelere yönelik saldırılar, kaçırılma) sorumlu tarafları listelemesini istemiştir.¹⁰ Genel Sekreterin 2021 yılını kapsayan yıllık raporunun eklerinde 13 ülkede (Afganistan, Kolombiya, Orta Afrika Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Filipinler, Irak, Mali, Myanmar, Nijerya, Somali, Sudan, Suriye ve Yemen) 63 silahlı grup veya silahlı kuvvet bir veya daha fazla ihlal kapsamında listelenmiştir (Birleşmiş Milletler, 2021.) Çocukların askere alınmasını önlemeye yönelik uluslararası bir diğer girişim, Şubat 2007'de UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund/Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) bünyesinde kabul edilen "Paris İlkeleri: Silahlı Kuvvetler veya Silahlı Gruplarla İlişkili Çocuklara İlişkin İlke ve Yönergeler", ya da daha bilindik adıyla Paris İlkeleri'dir (Paris İlkeleri, 2007). 'Cinsiyet fark etmeksizin savaşı, açıcı, hamal, mesajcı, ajan veya seksüel amaçlı herhangi bir şekilde, silahlı bir grup veya silahlı güçler tarafından kullanılan on sekiz yaş altındaki bireyler'in çocuk askerler olarak tanımlandığı Paris İlkeleri'nde, hükümetlerin çatışmalardan etkilenen çocukları korumak için hayata geçirebileceği eylemler ve alması gereken önlemler vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Paris İlkeleri'nin, daha önce silahlı kuvvetler ve gruplarla ilişkilendirilen çocukların, topluma sürdürülebilir bir biçimde yeniden entegrasyonu ile ilgili vizyon sunan operasyonel yönergeler olduğu söylenebilir.

⁸ Esasında bu protokolle Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 38.maddesi güçlendirilmiştir. Zira bu madde çocukların çatışmalara doğrudan katılım yaşını on beş olarak zikretmekteydi. OPAC kapsamında bu yaş sınırı on sekize çıkartılmış ve on sekiz yaşından küçüklerin taraf devletlerce zorunlu olarak silahlı kuvvetlere alınması yasaklanmıştır.

⁹ 2001 tarih ve 1379 Sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı

¹⁰ 2009 tarih ve 1882 Sayılı, 2011 tarih ve 1998 Sayılı, ve 2015 tarih ve 2225 Sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararları.

Sonuç

Çocuklar modern çocukluk anlayışı içerisinde genellikle toplum içinde kişilikleri inkâr edilen ve çoğu zaman ihmal edilen kişiler olarak kurgulanmışlardır. Çocuk figürü politika alanında giderek daha fazla görünür hale gelse de savunmasız oldukları varsayılan çocukların kendi gelecekleriyle ilgili kararlardan dışlanmaya devam ettikleri bir vakıadır. Öte yandan son yıllarda giderek artan biçimde gelişme gösterse de uluslararası çocuk hakları rejiminin çocukları yalnızca pasif ‘kurbanlar’ olarak gören yaklaşımının, çocuklara ihtiyaç duydukları şekilde ve etkin bir biçimde yardım edip edemeyeceği sorusu maalesef hâlâ cevaplanmış değildir. Bu manada yapılan çalışmalar ise istenilen düzeyde olmaktan çok uzaktır.

Sosyal bilimlerden sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi doğrudan çocuğu ve onun iç ve dış dünyasını ele alan bilim dallarına nazaran uluslararası ilişkiler yakın geleceğe kadar çocukla pek alâkadar olmamıştır. Uluslararası ilişkiler, sosyal bilimlerde kendine daha çok yetişkinlerin -ve hatta uzunca bir süre sadece yetişkin erkeklerin- gündemiyle yer edinmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Stanley Hoffmann’ın nitelendirmesiyle “Amerikan disiplini” haline gelen uluslararası ilişkilerde, realist gelenek hâkim olmuş ve uluslararası düzen Amerikan dış politikasıyla örtüşen bir söylem doğrultusunda inşa edilmeye çalışılmıştır (Hoffman, 1977). Bu dönemde çocuk haklarına ilişkin başta BM olmak üzere uluslararası örgütler bağlamında dikkate değer gelişmeler olsa da çocuk haklarına ilişkin uluslararası rejimin güçlendirilmesi ancak 1980’li yılların sonunda mümkün olabilmiş; dolayısıyla çocuğa ve çocukluğa dair genel bir ihmal edilme durumu süregelmiştir. Ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde artan insan merkezli bakış açısının ivmesiyle ortaya çıkan akademik çalışmalarla birlikte çocukların da artık uluslararası ilişkiler literatüründe yer almaya başlamaları söz konusu olmuştur. Esasında Soğuk Savaş sonrası dünyada Bosna-Hersek, Sierra-Leone gibi yerel düzeydeki sıcak çatışmaların artmasıyla birlikte, çocuk konusundaki ilginin daha ziyade savaş ve çatışma bağlamında ortaya çıkması bu konunun yine realist yaklaşım ekseninde ele alınması gerçeğini değiştirmemiştir. Nitekim çocukluk kavramının uluslararası ilişkiler disiplinine en fazla giriş yapıp, literatürde inceleme alanı bulduğu alanı ve perspektifi savaşın kendisi ve sonuçları oluşturmaktadır. Zira ana akım uluslararası ilişkiler açısından çocuklar hâlâ “savunmasız” konumları gereği, uluslararası ilişkiler disiplinin geleneksel ilgi alanı ve anı zamanda en acımasız ve en ağır gerçeği olan savaşın yakıcılığından en fazla etkilenenleri durumundadırlar. Bu nedenle ilk olarak, savaşa aktif olarak katılan/katılmak zorunda kalan çocuk askerler ve savaş mağduru annelerin evlatları olarak dünyaya gelen çocuklar uluslararası ilişkiler disiplinin ilgi alanına girmişlerdir. Dolayısıyla savaşın ortaya çıkış nedenleri ve savaşın yürütülmesi ile güvenlik meselelerini merkeze alan ana akım uluslararası ilişkiler disiplini açısından çocuk nosyonu elbette üzerinde çalışılması gereken bir alan olarak artık literatürde göz ardı edilmemektedir. Bununla birlikte, genellikle savaşın ve çatışmanın ‘kurbanı’ olarak değerlendirilmenin ötesinde, çocukların failliğe sahip olabileceklerini ileri süren ve bu bağlamda barış inşasındaki rollerini vurgulayan çalışmaların, geleneksel yaklaşımların ötesine geçerek uluslararası ilişkiler literatüründe önemli bir boşluğu doldurdukları söylenebilir. Ancak bunların hem sayıca hem de konunun önemini vurgulamak noktasında istenileni vermekten hâlâ uzak oldukları da bir gerçektir.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Uluslararası İlişkiler Disiplininde Çocuk Nosyonu" başlıklı makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Ariès, P. (1962). *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life* (Çev. Robert Baldick). New York: Alfred A. Knopf.
- Beier, J. M. (2015). Children, childhoods, and security studies: an introduction. *Critical Studies on Security*, 3 (1), 1-13, <https://doi.org/10.1080/21624887.2015.1019715>
- Birleşmiş Milletler (2021). BM Genel Sekreteri Çocuklar ve Silahlı Çatışma Raporu. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2021/437&Lang=E&Area=UNDOC
- Boas, G. (1966). The Cult of Childhood. *Studies of the Warburg Institute*, 29.
- Boucher, D. (1998). *Political Theories of International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Brocklehurst, H. (2016). *Who's afraid of children? : children, conflict and international relations*. London: Routledge.
- Cairns, E. (1996). *Children and Political Violence*, Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Carpenter, R. C. (2007). *Born of War: Protecting Children of Sexual Violence Survivors in Conflict Zones*. Bloomfield, CT: Kumarian Press.
- Carpenter, R. C. (2010). *Forgetting Children Born of War: Setting the Human Rights Agenda in Bosnia and Beyond*. New York, Columbia University Press.
- Cassidy, C. (2012). Children's Status, Children's Rights, and 'Dealing With' Children. *The International Journal of Children's Rights*, 20 (1), 57-71, [10.1163/157181812X608282](https://doi.org/10.1163/157181812X608282)
- Cohn, I. (1999). The Protection of Children in Peacemaking and Peacekeeping Processes. *Harvard Humanitarian Rights Journal*, 12.
- Cohn, I., Goodwin-Gill, G.S. (1994). *Child Soldiers: The Role of Children in Armed Conflict*. Oxford: Oxford University Press.
- Crawford, S., Lewis, C. (2009). Childhood Studies and the Society for the Study of Childhood in the Past. *Childhood in the Past*, 1 (1), 5-16, [10.1179/cip.2009.1.1.5](https://doi.org/10.1179/cip.2009.1.1.5)
- De Berry, J. (2001). 'Child Soldiers and the Convention on the Rights of the Child', *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 575, 92-105, <https://doi.org/10.1177/00027162015750010>
- De Mause, L. (Der.) (1976). *The History of Childhood*. London: Souvenir Press.
- Denov, M. S. (2006). Wartime Sexual Violence: Assessing a Human Security Response to War-Affected Girls in Sierra Leone. *Security Dialogue*, 37 (3), 319-342, <https://doi.org/10.1177/0967010606069178>
- Denov, M. S. (2010). *Child Soldiers: Sierra Leone's Revolutionary United Front*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Drumbl, M. A. (2012). *Reimagining Child Soldiers in International Law and Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- Enloe, C. H. (1990). 'Womenandchildren: Making Feminist Sense of the Persian Gulf Crisis'. *Village Voice*.
- Fisher, K. J. (2013). *Transitional Justice for Child Soldiers: Accountability and Social Reconstruction in Post-Conflict Contexts*. New York: Palgrave Macmillan.
- Giladi, A. (1992). *Children of Islam: Concepts of Childhood in Medieval Muslim Society*. London: Palgrave Macmillan.
- Gonzalez, O. E., Premo, B. (Der.) (2007). *Raising an Empire: Children in Early Modern Iberia and Colonial Latin America*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Happold, M. (2005). *Child Soldiers in International Law*. Manchester: Manchester University Press.
- Hart, J. (2006). Saving children: what role for anthropology?. *Anthropology today*, 22 (1), 5–8, [10.1111/j.1467-8322.2006.00410.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8322.2006.00410.x)
- Hoffmann, S. (1977). An American Social Science: International Relations. *Daedalus*, 106 (3), 41-60.
- Holt, J. C. (1975). *Escape from Childhood: The Needs and Rights of Children*. London: Penguin.
- Huynh, K., D'Costa B. & Lee-Koo K. (2015). *Children and Global Conflict*. New York: Cambridge University Press.
- Jacob, C. (2014). *Child Security in Asia: The Impact of Armed Conflict in Cambodia and Myanmar*. Abingdon: Routledge.
- Jacob, C. (2015). 'Children and armed conflict' and the field of security studies, *Critical Studies on Security*, 3 (1), 14-28, [10.1080/21624887.2015.1014675](https://doi.org/10.1080/21624887.2015.1014675)
- James, A., Prout A. (Der.) (1997). *Constructing and Reconstructing Childhood*. London: Routledge.
- Kaplan, İ. (2005). *Türkiye'de Milli Eğitim İdeolojisi*, İstanbul: İletişim.
- Kinney, A.B. (2004). *Representations of Childhood and Youth in Early China*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Knutsen, K. E. (2017). *Children: Noble Causes or Worthy Citizens?*. London and New York: Routledge.
- Kuper, J. (1997). *International Law Concerning Child Civilians in Armed Conflict*. Oxford: Clarendon Press.
- Lazenby, J. (1989). *Hoplite Warfare. Warfare and the Ancient World*, Sir John Hackett (Der.). London: Sidgwick and Jackson Ltd.
- Macmillan, L. (2009). The Child Soldier in North-South Relations. *International Political Sociology*, 3 (1), 36-52, <https://doi.org/10.1111/j.1749-5687.2008.00062.x>
- Marten, J. (1998). *The Children's Civil War*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Marten, J. (2018). *A Very Short Introduction to the History of Childhood*. New York: Oxford University Press.
- Marten, J. (2019). *War and Childhood in the Era of the Two World Wars*. New York: Cambridge University Press.
- Marx, K., Engels F. (2008). *Komünist Manifesto* (Çev. Celâl Üster & Nur Deriş). İstanbul: Can Yayınları.

- Mayall, B. (2002). *Towards a Sociology of Childhood*. Buckingham: Open University Press.
- McEvoy-Levy, S. (Der.) (2006). *Troublemakers or Peacemakers? Youth and Post-Accord Peacebuilding*, IN: University of Notre Dame Press.
- Morris, F. (1973). *Children in conflict*, London: Secker and Warburg.
- Olivier, F. (1995). Child Soldiers and Youths in African Conflicts: International Reactions. içinde *African Studies Centre, Occasional Paper Series No.1*. UK: Coventry University.
- Orme, N. (2001). *Medieval Children*. New Haven, London: Yale University Press.
- Paris İlkeleri (2007), UNICEF. <https://www.unicef.org/mali/media/1561/file/ParisPrinciples.pdf>
- Pollock, L. A. (1983). *Forgotten Children: Parent-Child Relations from 1500 to 1900*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Qvortrup, J., Bardy, M., Sgritta, G. & Wintersberger, H. (Der.) (1994). *Childhood Matters, Social Theory, Practice and Politics*, Aldershot: Avebury.
- Rosen, D. M. (2005). *Armies of the Young: Child Soldiers in War and Terrorism*. Piscataway, N.J.: Rutgers University Press.
- Rosen, D. M. (2007). Child soldiers, international humanitarian law, and the globalization of childhood. *American Anthropologist*, 109 (2), 296–306, [10.1525/aa.2007.109.2.296](https://doi.org/10.1525/aa.2007.109.2.296)
- Shahar, S. (1990). *Childhood in the Middle Ages*, London, and New York: Routledge.
- Singer, P. W. (2006). *Children at War*. Berkeley: University of California Press.
- Thompson, C. B. (1999). Beyond Civil Society: Child Soldiers as Citizens in Mozambique. *Review of African Political Economy*, 26 (80), 190–206.
- Wagnsson, C., Hellman, M. & Holmberg, A. (2010). The Centrality of Non-Traditional Groups for Security in the Globalized Era. *International Political Sociology* 4 (1), 1–14, [10.1111/j.1749-5687.2009.00090.x](https://doi.org/10.1111/j.1749-5687.2009.00090.x)
- Watson, A. M. S. (2006). Children and International Relations: A New Site of Knowledge?. *Review of International Studies*, 32, 237–250, [10.1017/S0260210506007005](https://doi.org/10.1017/S0260210506007005)
- Watson, A. M.S. (2007). Children Born of Wartime Rape: Rights and Representations. *International Feminist Journal of Politics*, 9 (1), 20-34, [10.1080/14616740601066242](https://doi.org/10.1080/14616740601066242)
- Watson, A. M. S. (2015). Resilience is its own resistance: the place of children in post-conflict settlement. *Critical Studies on Security*, 3 (1), 47-61, <https://doi.org/10.1080/21624887.2015.1014687>
- Wessells, M., Monteiro, C. (2006). Psychosocial Assistance for Youth: Toward Reconstruction for Peace in Angola. *Journal of Social Issues*, 62 (1), 121–139, <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2006.00442.x>
- Yaman, F. (2022). Çocuk Hakları Sözleşmesine Taraf Olmayan Ülke: Amerika Birleşik Devletleri. *Sosyal Politika Çahşmaları Dergisi*, 2 (55), <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1027897>
- 2001 tarih ve 1379 Sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı.
- 2009 tarih ve 1882 Sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı.
- 2011 tarih ve 1998 Sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı.
- 2015 tarih ve 2225 Sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı.

Extended Abstract

Since the late 1970s, the issue of protecting and defending children's rights has gradually gained ground in the international arena. Since the UN Convention on the Rights of the Child (UNCRC), adopted by the UN General Assembly on November 20, 1989, entered into force on September 2, 1990, the issue of the child, and especially the child's rights, has joined the policy area more clearly. As a comprehensive document, the UNCRC recognizes that every child has certain fundamental rights that must be protected under international law and encourage its signatories to improve their lives. From this point of view, the developments in protecting international children's rights present an optimistic outlook in the international arena. However, the question of whether the approach of the global children's rights regime, which sees children only as passive 'victims,' can not be answered effectively and in the way they need, even though it has developed gradually in recent years.

On the other hand, despite the developing literature on the child and childhood in different fields of social sciences, such as psychology, social anthropology, and sociology, the child's role as an international subject is not adequately addressed in mainstream international relations literature. Although they are far from the political forums in international organizations, embassies of countries, and national parliaments, children are more visible as 'workers,' 'warriors,' 'refugees,' and 'consumers' in global politics than is thought. Despite this, the analyses of children in the context of the discipline of international relations are pretty limited. In particular, the adult-cantered and male-dominated mainstream International Relations discipline ignores the children at the center of international politics with the abovementioned identities. It considers them a secondary matter that is almost sacrificed while trying to achieve the primary goals of "high politics." In International Relations, which became an "American discipline" after the Second World War, as described by Stanley Hoffmann, the realist tradition dominated, and the international order was built in line with a discourse that overlapped with American foreign policy. Although there were remarkable developments regarding children's rights in the context of international organizations, especially the UN, strengthening the global regime regarding children's rights was only possible at the end of the 1980s; therefore, a general state of neglect of the child and childhood continued. However, in the post-Cold War era, with the increasing human-centered perspective dominating academic studies, children have taken place in international relations literature.

In fact, in the post-Cold War world, with the increase in hot conflicts at the local level, such as Bosnia-Herzegovina and Sierra-Leone, the interest in the issue of children emerged more in the context of war and conflict. Therefore, the subject continued to be discussed in the axis of the realist approach. The field and perspective that the concept of childhood makes the most entrance to the discipline of international relations and finds an area of study in the literature is the war itself and its results. In terms of mainstream international relations approaches, children are still the ones most affected by the burning of war, which is the traditional field of interest of the discipline of international relations and, at the same time, the most brutal and heaviest reality due to their "vulnerable" position. Therefore, first, child soldiers who actively participated or had to participate in the war and children born to mothers who were victims of war came into the field of international relations discipline. Therefore, the child notion is now addressed in the literature as an area that needs to be studied in terms of the mainstream International Relations discipline, which focuses on the reasons for the emergence of the war and the conduct of the war and security issues. However, beyond being generally regarded as the 'victim' of war and conflict, studies that suggest that children may have agency and emphasize their role in peacebuilding in this context go beyond traditional approaches and fill a significant gap in the international relations literature. However, it is a fact that they are still far from giving what is desired, both in number and in emphasizing the importance of the subject.

